

Еріка Куцин,
доктор філософії,
відповідальна за роботу секції «Мистецтво»
на кафедрі дошкільної та спеціальної освіти
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26
orcid: 0000-0002-1901-7422

КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІЗОТЕРАПІЇ ЯК ОДНІЄЇ З ФОРМ АРТ-ТЕРАПІЇ

У статті розкрито особливості використання ізотерапії як однієї з найбільш популярних технік арт-терапії у корекції та профілактиці мовленнєвих відхилень дітей дошкільного віку. Відзначається, що арт-терапевтична діяльність поєднує в собі розвивальні, виховні і корекційні впливи, що дає широкі можливості для розв'язання різного роду педагогічних завдань. Обґрунтовано сутність понять «арт-терапія», «ізотерапія», а також розкрито педагогічний потенціал ізотерапії на прикладі вправ у корекції відхилень мовленнєвого розвитку дошкільників. Доведено, що метою ізотерапії є не навчити дитину малювати чи ліпити, а допомогти їй впоратися з особистими проблемами, почати виражати власні почуття, адже на основі виробів, що створює дитина, можна краще зрозуміти переживання дитини, природу її емоційного стану. Автором доведено, що мистецтво – це той простір, де творчість є центром діяльності маленької дитини, вона природно влітається в життя дитини, є невід'ємною часткою її розвитку. Запропоновано різні методи, форми, види та засоби ізотерапевтичної діяльності для успішного залучення дітей до творчої діяльності. Акцентовано увагу на важливості підбору творчих завдань з урахуванням особливостей мовленнєвого розвитку кожної дитини, аби будь-які дії дитини під час творчої роботи були цікавими та приємними для неї і приносили очікувані результати. Визначено, що інтегративна форма арт-терапії спрямована на корекцію різноманітних відхилень у розвитку дітей, сприяє розвитку мовлення, психічних процесів, емоційно-вольової сфери, міжособистісної взаємодії дітей дошкільного віку.

Ключові слова: порушення мовлення, дошкільний вік, арт-терапія, ізотерапія, образотворча діяльність, техніки ізотерапії.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми.

Однією з найважливіших психічних функцій людини й складною функціональною системою є мова, адже саме завдяки мові створюються необхідні передумови для розвитку всіх форм діяльності людини. Доведено, що залежно від того, якою мірою розвинена, правильна і багата мова людини, залежить, чи може вона пізнавати навколишній світ, вільно та відкрито висловлювати свою думку, і, разом з тим, повноцінно спілкуватися з іншими. Загальновідомо, що в дошкільному віці відбувається найінтенсивніший розвиток не лише всіх органів і систем організму, але й розвиток мовлення людини.

Розвиток мовлення дітей – це один з основних напрямків роботи закладів дошкільної освіти. В Базовому компоненті дошкільної освіти акцент зроблено не на розв'язанні окремих завдань, а на цілісному підході до формування мовленнєвої компетентності як важливої умови становлення мовленнєвої особистості дошкільника. Пріоритетним завданням освітян стає формування такої особистості, яка здатна комунікувати з оточуючими, вільно висловити думку та реалізувати себе як особистість. Для досягнення окресленої мети необхідно навчання мови та розвиток мовленнєвих навичок. Проте на сучасному етапі педагоги зіштовхуються з багатьма викликами, оскільки непоодинокими випадками стають психологічні та фізіологічні порушення у розвитку. Порушення мовленнєвого роз-

витку – це одна з найбільш поширених проблем, яке викликає низку похідних відхилень, які позначаються на подальшому розвитку дитини. Саме тому актуальним питанням є пошук ефективних шляхів подолання мовленнєвих відхилень дошкільників, їх корекція, що є вагомим умовою формування інтелектуальних якостей особистості, сприяє розширенню світогляду, стимулюванню та збагаченню комунікативних навичок, засвоєнню культурного досвіду людства.

Світові освітні тенденції, які спрямовані на демократизацію та гуманізацію навчального процесу, створюють умови для того, щоб всі діти, зокрема і ті, які мають складні порушення у розвитку мовлення, були залучені до навчання у всіх закладах освіти, і, передусім, у закладах дошкільної освіти. Звичайно, це вимагає від працівників закладів дошкільної освіти пошуку та застосування нових нестандартних форм, методів та засобів розвитку мовлення дітей. В роботі з дошкільниками вкрай важливо використовувати «гнучкі» види роботи, одним з яких є арт-терапія. Практика показує, що за допомогою арт-терапії створюються такі умови, які дають змогу вивчати особистість дитини у процесі виконання різноманітних творчих завдань, зрозуміти її, відчувати настрій та розкрити життєві цінності й інтереси. Саме мистецька терапія поєднує в собі розвивальний, діагностичний, виховний та корекційний процеси, створюючи основу для налагодження довірливих стосунків між педагогом і дитиною, ефек-

тивної соціальної взаємодії та якісного педагогічного впливу.

Сучасні дослідження арт-терапії охоплюють різні її аспекти. Так, особливостям практичного застосування арт-терапії у роботі з дітьми з порушеннями розвитку присвячено праці Л. Вадрус, Н. Некряч, Л. Нікішиної, О. Образцової Л. Федоткіної, та інших. Історія розвитку, обґрунтування суті та змісту технології розкрито у роботах О. Вознесенської, О. Копитіна, Л. Терлецької та ін. Л. Аксьонова, О. Боровик, О. Гаврілушкіна, В. Кащенко, А. Колупаєва, Л. Руденко, Т. Скрипник, М. Федоренко, О. Чеботарьова, М. Шеремет досліджували вплив ролі мистецтва та застосування форм та методів арт-терапії як засобів роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби. На нашу думку, питанню корекції мовлення дошкільників засобами арт-терапії приділено недостатньо уваги, що зумовило вибір теми дослідження.

Мета статті – обґрунтувати вплив мистецтва (арт-терапії) на корекцію мовленнєвих відхилень дітей дошкільного віку та розкрити потенціал ізотерапії у їх профілактиці.

Для досягнення зазначеної мети передбачено виконання таких **завдань**:

1. Охарактеризувати поняття арт-терапії, ізотерапії.
2. Розкрити педагогічний потенціал ізотерапії на прикладі вправ у корекції відхилень мовленнєвого розвитку дошкільників.

Результати дослідження

В енциклопедії освіти арт-терапія визначається як «профілактична та корекційна лікувальна діяльність з використанням мистецтва; компонент психотерапії, комплексний синтез наукових знань – педагогіки, психології, мистецтва, медицини...» (Енциклопедія освіти, 2008, с. 217). Вперше термін «арт-терапія» був введений англійським лікарем і художником Адріаном Хіллом в 1938 році в описі його роботи з хворими на туберкульоз в санаторіях. Він вважав, що завдяки своїй здатності створювати нові образи людина відволікається від переживань про свої фізичні вади і зосереджується на тому, що допомагає їй бути вільною від страждань (Бабій, 2014, с. 29). Британська асоціація арт-терапевтів пропонує таке визначення: «арт-терапія – це одна з форм психотерапії, яка використовує медіа-мистецтва як переважаючу модальність комунікації з метою зміни та розвитку особистості».

Як стверджує Л. Терлецька, терапія силами мистецтвом дає можливість навчити дитину виражати почуття в соціально допустимій формі; розвинути емпатію та позитивні відчуття; сформувати почуття внутрішнього контролю; сприяти розвитку уваги до почуттів; посилити почуття власної гідності. Науковець зазначає, що через мистецтво дитина на практиці отримує позитивне розуміння себе: як «я-успішний», «у мене все добре виходить», «я не такий, як усі, і це – добре», «я можу впоратись із труднощами» тощо. Дослідники в сфері освіти, конкретизуючи проблеми дітей з певними відхиленнями від звичайної норми роз-

витку, стверджують, що арт-терапія є альтернативним засобом пізнання через мистецтво себе і світу, самовираження й налагодження комунікації з оточуючими, розвитку різноманітних сфер (емоційної, вольової, особистісної), стабілізації її внутрішнього світу (Терлецька, 2016).

За словами О. Федій, арт-терапія, як визначальна складова частина естетичної терапії, є «системою психолого-педагогічних внесків, яка базується на використанні художніх засобів у навчальному процесі з метою подолання негативних емоційних та чуттєвих станів та створення особливих умов в освітньому просторі для творчого розвитку особистості» (Федій, 2007, с. 162). Вчений вважає, що основними засобами арт-терапії є засоби, які характеризуються такими видами мистецтва, як: малювання (ізотерапія), гра (ігрова терапія), казка (казкотерапія), пісок (пісочна терапія), лялька (лялькотерапія) тощо.

Із зазначеного випливає, що арт-терапія, або терапія мистецтвом – це універсальний метод лікування на основі різних видів мистецтва, який дозволяє широко використовувати не тільки індивідуальну, але й групову форми роботи з дітьми; ставити і вирішувати конкретні психокорекційні завдання зі створення нових мотивів, установок; їх закріплення в реальній дійсності. Арт-терапія дає вихід внутрішнім конфліктам і сильним емоціям дитини, допомагає при інтерпретації витиснутих переживань, дисциплінує групу, сприяє підвищенню самооцінки дитини, здібності усвідомити свої відчуття і почуття, розвиває художні здібності (Кравченко, 2012, с. 17).

Як стверджують педагоги-практики, будь-які види мистецтва, з якими працює дитинка у віці 3-5 років, тією чи іншою мірою впливають на адекватність її поведінки, допомагають їй керувати своїми емоційними проявами. Це й не дивно, адже мистецтво, як зазначає О. Медведева, є «джерелом нових позитивних вражень дитини, воно породжує нові креативні потреби та способи їх задоволення в тому чи іншому виді мистецтва. Тож підвищення естетичних потреб дітей із функціональними обмеженнями, активізація потенційних можливостей дитини у практичній художній діяльності та творчості – це і є реалізація соціально-психологічної функції мистецтва» (Хіля, 2016).

Вивчення можливостей ефективного використання арт-терапії у системі корекції мовленнєвих розладів – складна і цікава проблема на перехресті багатьох суміжних наук: медицини, психології, педагогіки, мистецтвознавства і, звичайно, логопедії. Розвиток дитини із особливостями психофізичного розвитку, зокрема з рушеннями мовлення, залежить від багатьох фізіологічних і соціальних чинників і тісно пов'язаний з особливостями становлення та дозрівання адаптивних систем організму. Досить потужним впливом, що може в комплексі стимулювати ці процеси, є мистецтво. Мистецтво – це той простір, де творчість, акт створення чогось нового є центром діяльності малень-

кої дитини. У творчості розкривається внутрішній світ дошкільника, виявлення якого стає чинником до нових мотивацій і сенсів життя. Творчість природно вплітається в життя дитини, є невід'ємною часткою її розвитку. У творчості дитини відображається те, що для неї важливо, що хвилює її найбільше.

Загальновідомо, що мовленнєві порушення в дошкільному віці негативно впливають на психофізичний стан дитини, а в подальшу й на адаптацію нового середовища школи і, як наслідок, на взаємодію з однолітками. У дітей, на відміну від дорослих, існує тісний взаємозв'язок тілесного і духовного, вони не вміють приховувати своїх емоцій та почуттів, показуючи свої справжні переживання, без хитроців. Саме тому, займаючись творчою діяльністю, дошкільники у своїх роботах проявляють весь спектр переживань та емоцій. Зокрема, це особливо яскраво можна простежити у дітей з порушеннями у розвитку мовлення, адже вони не можуть достатньою мірою вербалізувати свої відчуття та емоції. В цьому їм дуже вдало допомагає мистецтво, зокрема образотворча діяльність, що в даному випадку виступає й компенсаторним фоном для самореалізації, й засобом спілкування, й опорою у діагностично-корекційній діяльності. Мову образотворчого мистецтва сміливо можна назвати мовою дітей. Ще К. Ушинський писав: «Діти мислять образами, кольорами, звуками, відчуттями», тому необхідно спиратися на ці особливості дитячого мислення. Також М. Кисельова у своїх дослідженнях наголошує на тому, що малюнок так само як і гра, «компенсує малі права дитини серед дорослих. Їй хочеться володіти собою та своїми речами, і малюнок, як і гра, дозволяє здійснити це. Дитина створює на папері свій особливий світ, який належить тільки їй» (Ладижинська, 2019, с. 80).

Наукові дослідження підтверджують, що надзвичайно позитивні результати для подолання мовленнєвих порушень дає такий метод арт-терапії, як ізотерапія. Ізотерапія – лікування засобами образотворчого мистецтва (ліплення, малювання, декоративно-прикладне мистецтво та ін.). Ця технологія є однією з найпопулярніших технік арт-терапії. Вона виникла ще наприкінці XIX століття, коли психіатр М. Сімона та судовий експерт А. Ардьє, спостерігаючи за душевнохворими пацієнтами, помітили, що при погіршенні загального самопочуття вони починали відображати свої почуття за допомогою паперу та кольору. Але як тільки стан пацієнтів стабілізувався, вони припиняли малювати. Пізніше ізотерапію було застосовано як метод психологічної корекції в роботі з дітьми, які були відправлені до США з Європи в часи Другої світової війни. Саме лікування образотворчим мистецтвом допомогло зі складними психологічними проблемами та повернутися до нормального життя.

З наукової точки зору ізотерапія – зображувальна творчість, що бере участь в узгодженні міжпівкульної взаємодії; яка потребує участі багатьох психічних функцій, а саме сприяє активізації конкретно-образ-

ного мислення, яке в основному пов'язане з роботою правої півкулі, та абстрактно-логічного, за яке відповідає ліва півкуля. Як стверджують Г. Бурковський, А. Захаров, Р. Хайкін, ізотерапія – психокорекція засобами зображувальної діяльності (малювання, ліплення тощо), що сприяє підвищенню пізнавальної та мовленнєвої активності дітей, розвитку пізнавальних інтересів (Кравченко, 2007).

Розглядаючи проблему корекції відхилень розвитку дітей М. Власюк наголошує, що підсвідомість дитини з особливими потребами ховає її страхи, мрії, і малювання може «проявити» приховане. Коли дитина малює, навіть хаотично, на картинці відбивається її внутрішній стан. Між тим існує ряд проблем, пов'язаних зі станом дитячого здоров'я, наприклад: різні психічні травми; неврози; депресії; тривожність; аутизм; затримка психічного і мовленнєвого розвитку (Власюк, 2005, с. 10).

У процесі образотворчої діяльності дитина вчиться користуватися як традиційними, так і нетрадиційними зображувальними техніками, такими як: малювання з використанням різноманітних шаблонів, трафаретів, природних матеріалів (засушене листя, горох, крупи, квасоля, макарони); створення образів з допомогою пластиліну, солоного тіста, глини; «малювання долоньками», «пальчикове малювання»; різноманітні ігри з фарбою (кляксографія), з використанням олівців, воскової крейди, пастелі; малювання акварелями по мокрому аркуші паперу, пульверизатором, губкою або ватними паличками; малювання на склі; використання паперу різної фактури, кольору та розміру, пензлів різних розмірів та жорсткості, гриму, вугілля; створення аплікації; колажів тощо (Гладуш, 2014).

Як показує практика, використання в роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями різного зображувального матеріалу сприяє їх сенсорному розвитку. Так, використання технік ізотерапії сприяє одночасному вирішенню таких питань, як: нормалізація мовленнєвого дихання, удосконалення роботи м'язів периферичного мовленнєвого апарату. До прикладу, створюючи малюнок за допомогою «малювання мильними бульбашками», дитина зміцнює м'язи губ, непомітно для себе виконує своєрідну дихальну гімнастику, необхідну для корекції мовлення.

Формуванню активного та пасивного словника, зв'язності мовлення сприяє створення сюжетних малюнків за почутим оповіданням чи казкою. Малювання за певним сюжетом сприяє кращому його усвідомленню, запам'ятовуванню й підвищує якість переказу почутого: його зв'язності, послідовності, повноти, інформативності. Саме тому, якщо в якості наочності використовувати малюнки, які діти створили власноруч, це сприятиме швидшому засвоєнню мовленнєвого матеріалу.

Образотворчу діяльність слід використовувати на всіх етапах навчання та корекції мови. Для цього готуємо невеликі аркуші паперу, олівці чи фломастери. Створюючи малюнки на заняттях з розвитку фонема-

тичного слуху педагогу необхідно детально пояснювати, як зображувати той чи інший предмет. У процесі знайомства дітей зі звуками варто використовувати різноманітні прийоми роботи, підкріплюючи кожен звук певним малюнком. Результатом такої роботи стане те, що діти вмітимуть не тільки впізнавати слова з визначеним звуком, але й знаходити предмети, у назвах яких є цей звук. Будь-який вид роботи зі звуками: знайомство, автоматизація вимови, диференціація в словах – може знаходити своє відображення у дитячих малюнках. Будь-яка лексична тема, закріплена за допомогою малюнка, засвоюється глибше і швидше (Ладижинська, 2019).

Різні види ізотерапевтичної діяльності позитивно впливають на розвиток мовлення: можна легко створювати проблемні ситуації, що сприяють появі мовленнєвої активності та формують комунікативну спрямованість мовлення (Ласточкіна, 2017). У процесі продуктивної діяльності значно швидше відбувається розвиток сприймання й усвідомлення мовлення дітьми тому, що воно набуває дійсно практичної спрямованості та має велике значення для виконання тієї чи іншої запропонованої діяльності. Для досягнення успішних результатів корекції мовлення дошкільників варто використовувати різні форми та методи роботи, такі як:

1) вправи з різними матеріалами, які спрямовані на загальну активацію та розвиток сенсорної сфери (розминаючи шматок солоного тіста чи глини або малюючи долонькою чи пальчиками, зосередити увагу дитина на відчуттях, описати їх);

2) робота в парах, яка спрямована на розвиток комунікативних навичок («каракулі Віннікота»: один з учасників малює каракулі і передає іншому, щоб той закінчив образ; один учасник починає малюнок на вільну чи задану тему, а інший закінчує. Закінчуємо роботу обговоренням результатів співпраці);

3) спільне групове малювання, яке також спрямоване на розвиток навичок працювати в команді, сприяє розвитку вміння домовлятися («групова фреска»: на великому аркуші паперу чи на холсті одночасно або по черзі діти малюють на ту чи іншу тему);

4) групові зображувальні ігри («дивна тварина»: одна дитина малює голову тварини, згинає аркуш і передає наступному учаснику; він малює тулуб, згинає аркуш і передає далі; в кінці кожен намагається розповісти від першої особи про будь-яку частину фігури, яку він не малював; аналогічно можна зображувати і людину);

5) вправи, які поєднують образотворчу діяльність з іншими видами арт-терапії (передача вражень від музики за допомогою малювання у процесі її прослуховування; зображення в малюнку вражень від прослуханого твору);

6) вправи, спрямовані на вирішення певних конфліктних ситуацій (створення композицій на тему «шторм», «вибух»; малювання на холсті губками чи малярними щітками).

Педагогі-практики у своїй діяльності підкреслюють високу результативність поєднання вправ ізотерапії з ігровою діяльністю, яка є провідною в дошкільному віці. До прикладу, можна використати такі ігри: «Знайди помилку художника» (потрібно відшукати помилку художника, який описав словесно свої картину); «Чарівні ляпки» (потрібно уважно роздивитися плями фарб та розповісти, на що вони їм схожі); «Відгадки до загадки» (почувши загадку, відгадку зобразити на папері); «Повтори» (ця гра сприяє розвитку уважності та вмінню послідовно повторювати побачене, адже слід спочатку побачити, як малює «художник», а потім спробувати повторити в такій самій послідовності); «Знайди однакові малюнки», «Знайди відмінність» (гра, яка теж спрямована на розвиток уваги, а саме пошук однакових предметів або відмінностей у схожих); «Оживити олівець» (сприяє розвитку фантазії та зв'язного мовлення, де дитині необхідно домалювати частини тіла олівцю, додають йому кольорів та вигадати історію про нього); «Інтерв'ю з аквареллю» (дає змогу уявити себе фарбою певного кольору та розповісти про цей колір все, що знають та відчують); «Кольорові слова» (сприяє розвитку асоціативного мислення, фантазії та зв'язного мовлення, тут потрібно серед кружечків різного кольору обрати той, який подобається, та назвати всі речі, які асоціюються з цим кольором); «Де живе веселка» (слід пофантазувати й розповісти, в яких предметах живої або неживої природи є кольори веселки) та багато інших.

Висновки. Впровадження арт-терапевтичних методик в освітній процес впродовж останнього десятиліття має наукове підґрунтя та набуває професійного характеру. Фахівці, що займаються терапією мистецтвом, намагаються подолати рамки традиційного психоаналітичного підходу, тому кожна така дитина, яка проживає ситуацію інтеграції у світ мистецтва, розглядається як така, що збагачує сукупний потенціал людини новими можливостями і є джерелом всебічного розвитку дитини (Литвиненко, 2016, с. 12).

Таким чином, використання в закладі дошкільної освіти арт-терапевтичних форм та методів у роботі з дітьми з порушенням мовлення сприяє розвитку самостійності, ініціативності, творчості, є запорукою розвитку її пізнавальної активності. А вправи ізотерапії розвивають окомір і координацію рук, фантазію, творче бачення і уяву, завдяки таким вправам по-новому відкривається перед маленькою дитиною світ, що допомагає активізувати та розширити словниковий запас, дає уявлення про нові можливості взаємодії з предметами, дозволяючи встановити граматичні закономірності при описі своїх дій, а також створює потужну психофізіологічну базу для розвитку мовлення. Водночас за допомогою технік ізотерапії здійснюється позитивний вплив на психоемоційний стан дитини, що сприяє гармонійному розвитку особистості в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабій І.В. Теорія і практика арт-терапії: навчально-методичний комплекс. Умань, Алмі, 2014. 75 с.
2. Власюк М. Арт-терапія: зцілення мистецтвом. *Психолог*. 2005. № 39.С. 9–23.
3. Гладуш В.А. Шляхи вдосконалення професійної підготовки логопедів в Україні (1960-ті рр.) *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Науковий журнал СумДПУ ім. А.С.Макаренка*. 2014. № 17(35). С. 56–65.
4. Енциклопедія освіти / за ред. В.Г.Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Кравченко А.І., Литвиненко В.А. Арт-терапія та арт-педагогіка в логопедичній роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Суми, 2012. 130 с.
6. Ладжинська О.В. Поняття «арт-терапія» в освітньому процесі. Ізотерапія, як складова арт-терапії в корекційній роботі з дошкільниками. *Інноваційні технології в дошкільній освіті*. Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 79–85.
7. Ласточкіна О. В. Дидактична гра як засіб розвитку звязного мовлення дошкільників із порушенням мовлення. *Матеріали IV Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми логопедії та реабілітації»*. Суми, 2017. С. 18-22.
8. Литвиненко В.А. Основи арт-терапії : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 140 с.
9. Терлецька Л.Г. Психологія здоров'я: арт-терапевтичні технології : навч. пос. Київ : Видавничий дім «Слово», 2016. 128 с.
10. Федій О.А. Естетотерапія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 256 с.
11. Хілія А.В. Арт-терапія як об'єкт наукового дослідження у працях зарубіжних та вітчизняних вчених. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. № 5 (59). С. 394–405.
12. What is Art Therapy? веб-сайт. URL: <http://www.baat.org/AboutArtTherapy> (дата звернення: 28.10.2022)

REFERENCES

1. Babii, I. V. (2014). *Teoriia i praktyka art-terapii: navchalno-metodychnyi kompleks* [Theory and practice of art therapy: educational and methodological complex]. Uman: Almi [in Ukrainian].

2. Vlasyuk M. (2005). Art-terapiya: ztsilennya mystetstvom [Art Therapy: Healing by Art]. *Psykholog – Psychologist*, 39 [in Ukrainian].

3. Gladush, V. A. (2014) Shliakhy vdoskonalennia profesiinoi pidhotovky lohopediv v Ukraini (1960-ti rr.) [Ways of improving the professional training of speech therapists in Ukraine (1960s)] *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii. Naukovyi zhurnal SumDPU im. A. S. Makarenka – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies. Scientific journal of Sumy State University named after A. S. Makarenko*, 17 (35) [in Ukrainian].

4. Flint, V.G. (2008) *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of education]. K.: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

5. Kravchenko, A. I., Lytvynenko, V. A. (2012) *Art-terapiia ta art-pedahohika v lohopedychnii roboti z ditmy doshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku* [Art therapy and art pedagogy in speech therapy work with children of preschool and primary school age]. Sumy [in Ukrainian].

6. Ladyzhynska, O. V. (2019) *Poniattia «art-terapiia» v osvithomu protsesi. Izoterapiia, yak skladova art-terapii v korektsiinii roboti z doshkilnykamy* [The concept of ‘art therapy’ in the educational process. Isotherapy as a component of art therapy in correctional work with preschoolers] *Innovatsiini tekhnologii v doshkilnii osviti –Innovative technologies in preschool education*[in Ukrainian].

7. Lastochkina O. V. (2017) *Dydaktychna hra yak zasib rozvytku zviazhnoho movlennia doshkilnykiv iz porushenniam movlennia*. [Didactic game as a means of developing connected speech of preschoolers with speech disorders] *Materialy IV Vseukrainskoi zaochnoi naukovopraktychnoi konferentsii «Suchasni problemy lohopedii ta reabilitatsii»*[in Ukrainian].

8. Lytvynenko, V. A. (2016) *Osnovy art-terapii* [Fundamentals of art therapy] Sumy: Sumy DPU named after A.S. Makarenko [in Ukrainian].

9. Terletska L.G. (2016) *Psykhohiia zdrav'ya: art-terapevtychni tekhnolohii: navchalnyy posibnyk* [Psychology of health: art-therapeutic technologies: a study guide]. Kyiv: Publishing House ‘Word’ [in Ukrainian].

10. Khilia A.V. (2016) *Art-terapiia yak obiekt naukovoho doslidzhennia u pratsiakh zarubizhnykh ta vitchyznianskykh vchenykh* [Art therapy as an object of scientific research in the works of foreign and domestic scientists] *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii. Sumy : Vyd-vo SumDPU imeni A.S. Makarenka* [in Ukrainian].

11. Fediy, O.A. (2007) *Eстетотерапія* [Aesthetic therapy] K.: Center of Educational Literature [in Ukrainian].

12. What is Art Therapy? Available at: <http://www.baat.org/AboutArtTherapy> (accessed 28.10.2022).

Erika Kutsin,
Doctor of Philosophy
Responsible for the work of the 'Art' section
at the preschool and special education department
Mukachevo State University,
Mukachevo, Uzhhorodska str. 26
orcid: 0000-0002-1901-7422

CORRECTION OF SPEECH DISORDERS OF PRE-SCHOOL CHILDREN USING ISOTHERAPY AS ONE OF THE FORMS OF ART THERAPY

The article reveals the peculiarities of the use of isotherapy, as one of the most popular techniques of art therapy in the correction and prevention of speech disorders of preschool children. It is noted that art therapy activity combines developmental, educational and corrective effects, which provides ample opportunities for solving various pedagogical tasks. The essence of the concepts 'art therapy', 'isotherapy' is substantiated, and the pedagogical potential of isotherapy is revealed on the example of exercises in the correction of deviations in the speech development of preschoolers. It has been proven that the goal of isotherapy is not to teach a child to draw or sculpt, but to help him cope with personal problems, to start expressing his own feelings, because based on the products created by the child, it is possible to better understand the child's experiences, the nature of his emotional state. The author proved that art is the space where creativity is the center of activity of a small child, it is naturally woven into the child's life, is an integral part of its development. Various methods, forms, types and means of isotherapeutic activity are proposed for successfully involving children in creative activities. Emphasis is placed on the importance of selecting creative tasks taking into account the peculiarities of speech development of each child, so that any actions of the child during creative work are interesting and pleasant for him and bring the expected results. It was determined that the integrative form of art therapy is aimed at correcting various deviations in the development of children, promotes the development of speech, mental processes, emotional and volitional sphere, and interpersonal interaction of preschool children.

Key words: speech disorder, preschool age, art therapy, isotherapy, art activity, isotherapy techniques.

Подано до редакції 29.10.2022